

зростання). У 2009-2010 рр. намічається тенденція підвищення результативності бюджетних програм, оскільки скорочення витрат супроводжується і підвищенням ефективності і підвищенням якості.

Таким чином, ідентифікація «вузьких місць» у процесі реалізації бюджетних програм служить інформаційною базою для розробки управлінських заходів у напрямку підвищення ефективності управління бюджетними коштами. Тому перспективи подальших досліджень спрямовані на формування пріоритетних напрямів бюджетного фінансування, моделювання оптимального розподілу коштів на соціально-економічний розвиток регіону.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-17- VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Зоді Річард Е. Семінар 1. Програмно-цільовий бюджет. ПЕФР [Текст]: Проект підтримки реформ місцевого бюджету. Агенція США з міжнародного розвитку (м. Хмельницький). – 2003.
3. Місцеві фінанси: Підручник [Текст] / За ред. О. П. Кириленко. — К.: Знання, 2006. — 677 с.
4. Левицька С. О. Інформаційне забезпечення ефективного використання бюджетних коштів [Текст] / С. О. Левицька // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 7-22.
5. Огонь Ц. Г. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм [Текст] / Ц. Г. Огонь // Фінанси України. – 2009. – №7. – С. 20-29.
6. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу [Текст]: Навчальний посібник / [Під заг. ред. І. Ф. Щербини]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2011. – 108 с.
7. Мигович Т. Оцінка ефективності виконання бюджетних програм [Текст] / Т. Мигович // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Частина 1. – С. 282-284.
8. Доронин Б. А. Алгоритм расчета интегрального показателя инвестиционной привлекательности предприятий [Електронний ресурс] / Б. А. Доронин, С. Г. Шматко // Вестник Северо-Кавказского технического университета. – 2009. – №4(21). – Режим доступу: www.ncstu.ru. ISSN 1997-9541

УДК 342.9

А.В. Маляренко

суддя Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ

ПРО ЕТИКУ СУДДІВ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЇЇ ПОРУШЕННЯ

У статті розглянуто поняття етики взагалі та етики суддів зокрема, а також проблематику притягнення суддів до відповідальності за порушення етичних норм поведінки.

Ключові слова: етика, етика суддів, дисциплінарна відповідальність суддів.

В статье рассмотрено понятие этики в целом и этики судей в частности, а также проблематика привлечения судей к ответственности за нарушение этических норм поведения.

Ключевые слова: этика, этика судей, дисциплинарная ответственность судей.

The article is dedicated to the general concept of ethics with an emphasis on ethics of judges and some aspects of bringing judges to responsibility for violation of ethical norms of behavior.

Key words: ethics, ethics of judges, disciplinary responsibility of judges.

Постановка проблеми. Згідно з Основними принципами щодо незалежності правосуддя, схваленими резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, принцип незалежності судочинства наділяє суди правом і обов'язком забезпечувати справедливість судового розгляду та повагу до прав сторін. У пункті 10 цього документа передбачено, що судді для забезпечення незалежності суду повинні мати високі моральні якості та здібності [1, 10-12]. Аналогічні положення закріплені і в ряді інших міжнародних документів. Тобто перш ніж говорити про відповідальність суддів за неетичну поведінку, необхідно підкреслити, що судочинство має бути високоморальним, оскільки якщо воно ігнорує поняття моральності, то не є судочинством у повному сучасному розумінні цього поняття.

Аналіз досліджень і публікацій. Законодавство правової, демократичної держави про суд і судочинство повинно бути наповнене моральним змістом, стояти на захисті моральних цінностей, які існують у суспільстві. Суть професії судді полягає в тому, що він повинен мати моральне право вирішувати долю

інших людей. Суспільство може довіряти судді лише за умови, що він не тільки високоосвічена, але і добросовісна та порядна людина.

Закріплення в статті 6 Конституції України засади поділу державної влади і самостійності судової влади створює нормативну та ідейну базу для формулювання моральних вимог до представників судової влади. Вони повинні бути в першу чергу високоморальними людьми, оскільки судова влада, яка діє у сфері соціальних і міжособистісних конфліктів та створює необхідну систему “стримувань” і “противаг”, повинна відповідати високим моральним стандартам, виправдовувати очікування суспільства.

Виклад основного матеріалу. Найважливіша моральна вимога до діяльності судової влади – справедливість. Суспільству і кожній людині потрібен не будь-який суд, а суд справедливий, який стоїть на боці правди, її активно захищає і висловлює в своїх рішеннях. Несправедливий суд може спричинити величезну шкоду як окремій людині, так і всьому суспільству загалом. Треба пам'ятати, що несправедливий суд завжди засуджувався суспільством. Саме з його діяльністю пов'язувалось і пов'язується багато негативних явищ. Справедливий той суд, де і суддя справедливий, і застосовуваний ним закон суспільство визнає справедливим. При чому вимога до судової влади бути справедливою, відноситься як до рішень кінцевого характеру, так і всієї її діяльності. Наступна моральна вимога полягає в тому, що судова влада повинна бути рівною для всіх. Ця вимога настільки важлива, що вона спеціально закріплюється в законі і фіксується в моральній свідомості суспільства. Судова влада має бути об'єктивною. Ця моральна вимога одна із найнеобхідніших. Необ'єктивний, тенденційний суд не здатний здійснювати правосуддя, оскільки він спотворює саму ідею правосуддя і може перетворитися в засіб “произвола” [2, 104-105]. Зазначені та ряд інших моральних цінностей лежать в основі Конвенції з прав і основоположних свобод людини. Права і свободи людини не можливо забезпечити в суді, де недодержуються базові моральні принципи.

Носієм судової влади є суддя, і тому від нього, від його позиції, від його поведінки в основному залежить сприйняття якостей судочинства суспільством і кожною людиною зокрема. Він повинен бути прикладом законослухняності та порядності і завжди, на службі і в побуті, поводитися так, щоб зміцнювати віру громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду.

Слід зазначити, що питання моральної чистоти суддів людей хвилює з тої пори, як вони стали людьми. Наприклад, в Старому Заповіті (Біблія) тесть Моїсея Іофор так учив Моїсея: “Ты же усмотри из всего народа людей способных, боящихся Бога, людей правдивых, ненавидящих Корысть, и поставь их над ним тысяченачальниками, стоначальниками, пятидесятиначальниками и десятиначальниками. Пусть они судят народ во всякое время...” [15, 77].

В законодавстві України механізмів, які зумовлюють суддю до високоморальної поведінки, багато, але одним із найвагоміших є інститут відповідальності за порушення правил та принципів етики судді. Зокрема, у відповідності з пунктом 4 частини 1 статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження за систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя. Про необхідність дотримуватися морально-етичних принципів поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді та принижують авторитет судової влади, йдеться у присязі судді, передбаченій статтею 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Згідно з статтею 126 Конституції України, за порушення присяги суддя звільняється з посади. За статтею 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції» одним із порушень суддею присяги є порушення морально-етичних принципів поведінки судді. Статтею 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що питання етики суддів визначається Кодексом суддівської етики, який затверджується з'їздом суддів України. На сьогодні діє Кодекс професійної етики судді, затверджений V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 року.

Таким чином, за неетичну поведінку суддя України може бути звільнений з посади або притягнутий до дисциплінарної відповідальності. На жаль, в приведених вище нормативних актах до питань етики підходять різні. В одних із них мова йде про морально-етичні принципи, в других – про правила суддівської етики, в третіх – про етику судді. Чи тотожні ці поняття?

Питання етики суддів увагою не обділене. Воно доволі часто є об'єктом дослідження. Цю тему висвітлювали М.І. Клеандров, О.С. Кобліков, О. Марков, С.В. Подкопаєв, Н.В. Радутна, В. Фролов, Л.С. Халдеев, В.П. Шибіко та ряд інших учених і практиків. Як правило, ця увага пов'язана з очевидним зниженням рівня моральності в судочинстві наших днів, як в поведінці учасників судових процесів, так і суддів. Воно пояснюється багатьма причинами, але в першу чергу загальним зниженням рівня моралі в суспільстві в період економічних та соціальних потрясінь. Крім цього чинника на суддю впливає недостатня забезпеченість його незалежності, а також невваженість законодавства [3, 103].

В цій статті ми розглянемо, що таке етика взагалі та етика суддів зокрема, а також проблематику притягнення суддів до відповідальності за порушення етичних норм поведінки.

Розкриття теми можливе лише за умови, що ми чітко визначимо етимологію слів “етика” і “мораль”, “етичність” і “моральність”. Ми повинні уяснити, що таке морально-етичні принципи, правила суддівської етики та правила етики суддів, хто, де і коли їх встановив, це є тотожні поняття чи ні.

За юридичною енциклопедією, слово “етика” має два значення: 1) учення про мораль, духовність та їх роль у суспільстві; 2) система духовних норм і правил поведінки, мораль певної суспільної чи професійної групи. Вона є важливим фактором свідомого підтримання правопорядку в суспільстві [4, 367].

У відповідності з юридичною енциклопедією мораль – це духовність, форма суспільної свідомості і вид суспільних відносин; один із способів регулювання поведінки людини у суспільстві за допомогою усталених приписів [5, 770].

Етимологія слова “етика”, тобто його походження, сягає глибокої давнини. Воно виникло з давньогрецького “ethos”, яке у різні часи мало різні значення. Спочатку воно означало місцезнаходження, спільне житло, потім – звичай, темперамент, характер, стиль мислення, а також усталену природу якогось явища. Згодом відомий філософ Аристотель (384-322 р.р. до н.е.), узявши за основу значення етосу як характеру, темпераменту, утворив прикметник “ethicos” – “етичний” для позначення особливої групи людських якостей – мудрості, мужності, помірності, справедливості тощо – відрізняючи їх від якостей розуму. Науку про етичні особистісні якості, достойства характеру людини Аристотель назвав “ethice”(етика). Так, у IV столітті до н.е. етична наука дістала свою назву, яку носить і сьогодні [6, 5].

Суддю України може бути покарано за порушення морально-етичних принципів поведінки і тому бажано знати не тільки етимологію слова “етика”, але і етимологію слова “мораль”. Воно походить від латинського слова “mos” (“moris”), яке означало крій одягу й мода, звичай і порядок, вдача і характер людини. Відомий давньоримський філософ Цицерон (106-43 р.р. до н.е.) від цього слова утворив прикметник “moralis” – “мораль” як наука про людські характери [6, 5]. Тобто поняття етика та мораль створені не народом, а філософами для позначення певної сфери дослідження.

Таким чином, і за юридичною енциклопедією, і за підручниками етика – це наука про мораль (моральність). Етичність це певною мірою моральність. У зв’язку з цим, важко зрозуміти, що означають слова “морально-етичні принципи”, передбачені статтею 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та статтею 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції». Це моральні та етичні принципи, тобто різні принципи, чи це щось середнє, загальне між ними? На жаль, слів “морально-етичний” ми не знайшли ні в словниках, ні в енциклопедіях, ні в міжнародних правових актах. В окремих підручниках вводиться поняття “морально-етичні цінності”, “морально-етичні принципи”, під якими маються на увазі правила поведінки і спілкування, поведінкові та комунікативні взірці, на які орієнтуються люди в процесі соціальної взаємодії. Зокрема, це принципи поваги, чемності, тактовності, гідності, шляхетності, відповідальності тощо [7, 240]. Але в правовому плані слова “морально-етичні принципи” поки що майже не аналізуються і не розшифровуються. Ці поняття правовим змістом поки що не наповнені. За таких обставин, на нашу думку, вводити цю дефініцію в закон, як підставу для відповідальності суддів, явно недоречно. На наш погляд, це звичайна невваженість законодавця.

Звертає на себе увагу дещо “вільне” використання законодавцем і інших термінів, пов’язаних з етикою. Так, статтею 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що питання етики суддів визначається Кодексом суддівської етики. Але на сьогодні такого кодексу не має і фактично бути не може. Є Кодекс професійної етики судді. Цей Кодекс всупереч закону названий правильно, бо між суддівською етикою і етикою судді є істотна різниця. Як обгрунтовано стверджує професор Шибіко В.П., суддівська етика в широкому розумінні – це вид професійної етики, що являє собою сукупність норм поведінки учасників судочинства, і в першу чергу суддів, прокурорів та адвокатів. Усі вони в судовому процесі мають додержуватися окремих спільних етичних правил, наприклад, проявляти взаємоповагу в своїх відносинах тощо [8, 367]. В той же час, етика судді має певні особливості. Вона має базуватися передусім на рівновіддаленості судді від усіх учасників процесу. Неупередженість судді у судовому процесі має бути очевидною і проявлятися навіть при вирішенні порівняно дрібних процесуальних питань [9, 160].

На жаль, при формулюванні підстави для дисциплінарної відповідальності судді в пункті 4 частини 1 статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» законодавець не зовсім виважено використав термін “суддівська етика” замість терміну “етика судді”, чим знизив профілактичне значення цього закону.

Ми вимушені також звернути увагу на розбіжності в законах України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про Вищу раду юстиції» щодо підстав відповідальності суддів за порушення, пов’язані з етикою. Так, у першому законі наголошується на тому, що суддя має нести відповідальність за порушення правил суддівської етики. За ці порушення суддя може отримати догану. Разом з тим, у другому законі мова йде про порушення морально-етичних принципів поведінки судді. За порушення цих принципів суддя уже може бути звільнений з посади. Тобто за логікою названих законів порушення правил – це щось менш небезпечне, а порушення принципів – це більш небезпечне. Але в чому полягає різниця між ними? Які існують етичні правила і які морально-етичні принципи? Хто їх встановив? Хто розмежував ці поняття? Де той “Рубікон” між правилами і принципами, перехід якого кардинально має змінювати межі відповідальності судді? На жаль, його не має. І тому все залежить від моральності членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККСУ) та Вищої ради юстиції України (далі – ВРЮ), від їх волевиявлення. Захочуть – покарають, захочуть – помилують. Ось такий підхід. Звичайно він підсилює значення і можливості членів цих двох державних установ, але вносить великі проблеми в поведінку суддів. При своєму захисті вони вимушені шукати і використовувати не правові механізми, а прихильність тих чи інших членів названих установ.

Як відомо кожному юристу, слово “принцип” має два значення. Перше – це внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності. Друге – це основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської

організації (гуманізм, законність, справедливість тощо) [10, 110]. Який зміст із цих двох значень вкладався в поняття “морально-етичні принципи” мабуть не знає і сам законодавець.

Слово “правило” має багато значень. В більшості словників воно розшифровується в трьох значеннях. Що стосується правового тлумачення цього слова, то це різновид підзаконних нормативно-правових актів, які приймаються (затверджуються) в установленому порядку компетентними державними органами або посадовими особами з метою встановлення єдиного порядку організації здійснення певної діяльності чи окремих дій, єдиних вимог до поведінки учасників правовідносин у відповідній сфері [11, 712].

Оскільки в Кодексі професійної етики судді зазначено, що його норми не можуть застосовуватись як підстави дисциплінарної відповідальності суддів і визначати ступінь їх провини [12, 24], а інші правила чи принципи не затверджені, то скоріше всього у статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та в статті 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції» йдеться про неписані правила та принципи. На наш погляд, застосовувати щодо судді неписані правила та принципи як підставу відповідальності, небезпечно, бо в такому випадку можливі суб’єктивізм з однієї сторони і беззахисність з іншої. Як відомо, навіть кримінальний злочинець несе відповідальність за писаними, затвердженими державою правилами. Чому суддя має нести відповідальність по-іншому важко збагнути.

В цьому плані слід мати на увазі, що у відповідності з Висновком №3(2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності, який прийнято у Страсбурзі 19 листопада 2002 року, у кожній країні закон або базові правові положення, які застосовуються до суддів, повинні визначати в як найточнішому формулюванні ті порушення, які можуть призвести до застосування дисциплінарних санкцій, а також відповідні дисциплінарні процедури [1, 55]. На жаль, українське законодавство в цьому плані не відповідає зазначеному Висновку.

Передбачаючи в законі необхідність прийняття Кодексу етики суддів, приймаючи його і в той же час зазначаючи в ньому, що його норми не можуть застосовуватись як підстави дисциплінарної відповідальності суддів і визначати ступінь їх провини, виникає ряд запитань: 1) для чого в такому разі необхідний такий кодекс? 2) яке значення він має в житті суспільства і суддів зокрема? 3) яка цінність сьогодні такої пустої декларації, яка нікого і ні до чого не зобов’язує? Головне завдання такого кодексу – захистити єдність та незалежність судової влади, підтримати її авторитет. Чи виконує названий Кодекс ці функції?

Характерним є підхід законодавця до проблеми розмежування підстав для звільнення судді з посади і оголошення йому догани в плані якості та кількості аморальних вчинків. Зокрема, у відповідності з пунктом 4 частини 1 статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» догана судді може бути оголошена за систематичне або одноразове грубе порушення етичних правил поведінки. Оскільки два вчинки створюють повторність, то для кваліфікації діяння за ознакою систематичності необхідно, як мінімум, три не грубих аморальних діянь. В той же час, за логікою статті 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції» для звільнення судді з посади достатньо одного не грубого порушення морально-етичних принципів поведінки судді. Логіку в такому підході знайти важко. Можливо законодавець виходив з того, що порушення принципу це щось вагомніше, небезпечніше ніж порушення правила. Але практика, поки що, так не тлумачить цю різницю.

У відповідності з пунктом 4 частини 1 статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» дисциплінарна відповідальність судді має наступати не просто за порушення правил суддівської етики, а за ті порушення, які підривають авторитет правосуддя. Тобто за логікою закону, існують правила етики судді, які підривають авторитет правосуддя, а є такі, що не підривають такого авторитету. Але що таке авторитет правосуддя? Хто встановив ці правила? Хто провів розмежування між ними? На жаль, ні правил, ні розмежувань законодавець не встановив. Він віддає всі ці питання на “усмотрение” членів ВККСУ та ВРЮ. Вони повинні визначати, які діяння судді підривають авторитет правосуддя, а які не підривають. На жаль, слід визнати, що такий підхід суперечить європейським стандартам, на які ми вказали вище. При такому підході судді важко захищатись правовими способами. В цьому плані характерною особливістю нашого законодавства є також те, що для оголошення судді догани один закон передбачає, щоб аморальні діяння підривали авторитет правосуддя, але для звільнення судді з посади другий закон уже не вимагає такого підриву. Логіку такого підходу зрозуміти важко.

Перш ніж карати суддю за аморальність треба вяснити, що сьогодні морально, а що аморально. Слід знати, що моральність категорія така, що постійно змінюється. На добро і зло людство погляди змінює. Те, що колись вважалося добром, сьогодні зло і навпаки. У свій час за принципом Таліону вбивство потерпілою стороною вбивці вважалося нормою поведінки. Сьогодні навіть смертна кара заборонена. Ще сто п’ятдесят – двісті років тому спалення “відьми” або “єретика” вважалося добром. Сьогодні це тяжкий злочин. Не так давно раб або кріпак продавались як майно. При купівлі їм дивились в рот на зуби, як коняці або собаки. Сьогодні на цей предмет безліч заборон як у національному, так і в міжнародному масштабах. В перші десятиліття радянської влади знищення “буржуя” і заволодіння його майном вважалося справою честі і доблесті. Сьогодні це злочин. В останні десятиліття радянської влади головним лозунгом було життя за моральним кодексом будівника комунізму. Сьогодні цей лозунг визиває лише сміх. За радянської влади намагання збагачуватись, обростати квартирами, дачами, машинами тощо вважалося явищем аморальним. Сьогодні це заохочується. Не так давно проституція, керування транспортними засобами в стані алкогольного чи наркотичного сп’яніння категорично заборонялись. Сьогодні в багатьох країнах світу проституція

легалізована, а при керуванні транспортними засобами допускається певний рівень сп'яніння. Ще п'ятдесят років тому для жінки вважалось ганьбою показати оголене коліно. Сьогодні "ганьбою" є не показувати всі свої жіночі "принади". В дев'ятнадцятому столітті О.С. Пушкін викликав Дантеса на дуель лише за підозрою в натяку на не добродішність його дружини. Сьогодні за такі і більш серйозні вчинки на дуель ніхто нікого не викликає. Люди все простіше дивляться навіть на те, "хто з ким спить" і хто, і що про це говорить. Образи і наклепи уже не переслідуються ні в кримінальному, ні в адміністративному порядку. Законодавець каже, що захист честі і гідності має здійснюватись в цивільному судовому процесі. Але на цей процес у потерпілої сторони, як правило, мало можливостей для збору доказів, їх оформлення та відстоювання у суді. Цей процес більшості людей "не по плечу" з фізичної, інтелектуальної та фінансової причин. У зв'язку з цим, а також з багатьох інших причин суспільство стає все спокійнішим і байдужішим до грубощів, образ, наклепів, цинізму і хамства. Все це стає нормою поведінки. Тобто деградація суспільної моралі стає звичним явищем. На жаль, люди, які байдуже дивляться на цю деградацію, забувають, а можливо і не знають, що народ, який сьогодні залишається без честі і гідності, завтра залишається без хліба [13, 221].

Суддя не марсіанин, він член суспільства і живе життям суспільства. А тому його можна карати за ті вчинки, які суспільство визнає аморальними. Звичайно, з певними особливостями, оскільки посада судді особлива. Для того, щоб з'ясувати які діяння судді слід кваліфікувати як порушення правил етики, поведінки, слід пам'ятати що будь-яке порушення закону для судді є порушенням етики. Але кожне таке порушення закону для дисциплінарної відповідальності має свою окрему кваліфікацію і передбачене відповідними пунктами статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Навіть вчинення злочину кваліфікується за окремим пунктом статті 126 Конституції України та статті 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції». У зв'язку з цим за логікою, як порушення етики, слід розглядати будь-який умисний адміністративний проступок, а також окремі діяння, передбачені Кодексом законів про працю, тобто прогули, вживання спиртних напоїв тощо. Крім того, специфіка посадового становища судді така, що він, як на службі так і в побуті, не має права на лайку відповідати лайкою, на грубощі – грубостями, а на хамство – хамством. Свої емоції він повинен тримати "в кулаці" і на кожний випад має спокійно реагувати законними і обґрунтованими діями.

Як би пафосно це не звучало, але суддя – провідник законності і моральності в суспільстві, а філософія судді – постійні обмеження в діях, висловлюваннях, жестах, у придбанні чи продажу майна, у знайомствах, в контактах з людьми і так далі, і тому подібне. За ігнорування цих правил суддя також має відповідати, як за порушення етичних правил.

Як ми сказали раніше, за логікою законодавця, суддя має відповідати за систематичні не грубі порушення етичних правил поведінки і за грубі одноразові такі порушення. На жаль, як відрізнити грубе порушення від не грубого ніхто не сказав. Як відомо, у Кримінальному кодексі України передбачене таке поняття як "грубе порушення громадського порядку". На нашу думку, за аналогією, під грубим одноразовим порушенням етичних правил слід розуміти дії судді, які не мають ознак злочину, але вчинені з прямим умислом, з явною, очевидною для оточуючих зневагою до суспільства, які супроводжувались особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Дати перелік таких дій важко оскільки життя явище багатогранне і різноманітне.

Що стосується порушення морально-етичних принципів поведінки судді, як підстави для звільнення судді з посади, то виходячи із того, що в законі ці принципи названі у множині, вважаємо, що суддя може бути звільнений з посади за два і більше одноразових грубих порушень етичних правил або за наявності догани за систематичні чи грубі одноразові порушення етичних правил, вчинення в межах строку чинності цієї догани нових систематичних або одноразових грубих порушень етичних правил поведінки судді. Такі норми повинні бути передбачені законом. Лише за таких обставин вони будуть мати профілактичне, стримуюче значення для судді. Поки що підхід ВККСУ і ВРЮ в цьому плані різний. Але ми не будемо аналізувати, а тим більше критикувати їх рішення, оскільки критикувати та вчити "батьків" непристойно, а крім того, як сказав поет, "ходить бывает склизко по камешкам иным, итак о том, что близко, мы лучше умолчим" [14, 384].

Висновок. Оскільки поведінка окремих суддів час від часу створює нездоровий ажіотаж в суспільстві, на нашу думку, у ВККСУ має бути створений комітет з питань етики суддів, як це практикується в багатьох країнах світу. Саме він повинен напрацьовувати лінію поведінки суддів та реакцію на неї ВККСУ та ВРЮ. Рішення ВРЮ з питань відповідальності суддів повинні мати прецедентне значення. Це перекриє шлях суб'єктивізму і буде серйозним орієнтиром для суддів.

Аналіз наведених в статті даних свідчить про те, що підхід законодавця до питання відповідальності суддів за неетичну поведінку поверховий. Законодавство в цьому плані неконкретне, суперечливе і не послідовне. Воно суперечить міжнародним нормам на цей предмет. А у зв'язку з цим потребує ґрунтовних змін.

Література:

1. *Міжнародні стандарти у сфері судочинства.* – Київ, видавництво «Істина», 2010.
2. *Кобликов А.С. Юридическая этика. Учебник для вузов.* – М.: Издательство Норма, 2004. – 186с.
3. *Подкопаев В. Этика суддів: міжнародний досвід та проблеми регулювання в Україні // Право України.* – 2005. – №.6.
4. *Юридична енциклопедія : В 6 т.– Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана.* – Т.2. -1999. – 744с.

5. *Юридична енциклопедія : В 6 т. – Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – Т.3. -2001. – 792с.*
6. *Етика: Навчальний посібник / за ред. проф. В.О. Лозового. -К.: Юрінком Інтер, 2002. – 224с.*
7. *Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків. – «Академвидав». – 2007.*
8. *Шибіко В.П. Етика судова. Юридична енциклопедія. – К: Українська енциклопедія, 1999.*
9. *Судоустрій України: підручник / за ред. С.В.Ківалова. – К: Юрінком Інтер, 2011. – 384с.*
10. *Юридична енциклопедія : В 6 т.– Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – Т.5. -2003. – 736с.*
11. *Юридична енциклопедія : В 6 т.– Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – Т.4. -2002. – 720с.*
12. *Кодекс професійної етики суддів // Вісник Верховного Суду України, 2002. – №5.*
13. *Антологія мудрости. – Москва. Вече, 2007.*
14. *Толстой А.К. Собрание сочинений в четырех томах. – М.: «Правда», 1969. – Т.1.*
15. *Біблія. Москва, 2001.*

УДК: 347.962.

А.М. Марцинкевич
здобувач Львівського університету бізнесу та права

ПОРЯДОК ДОБОРУ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ

Досліджуються проблемні питання, пов'язані із забезпеченням незалежності процедури формування суддівського корпусу. Аналізується порядок добору суддів, який дає можливість виділити ряд позитивних, так і негативних аспектів цієї процедури. Розглядаються аспекти перегляду процедури проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України анонімного тестування та кваліфікаційного іспиту для кандидатів на посаду судді

Ключові слова: *судова влада, добір кадрів, судочинство, кваліфікаційний іспит, інститут стажування, методика оцінювання.*

Исследуются проблемные вопросы, связанные с обеспечением независимости процедуры формирования судейского корпуса. Анализируется порядок отбора судей, который дает возможность выделить ряд позитивных, так и негативных, аспектов этой процедуры. Рассматриваются аспекты пересмотра процедуры проведения Высшей квалификационной комиссией судей Украины анонимного тестирования и квалификационного экзамена для кандидатов на должность судьи

Ключевые слова: *судебная власть, отбор кадров, судопроизводство, квалификационный экзамен, институт стажировки, методика оценивания.*

Problem questions, related to providing of independence of procedure of forming of judge corps, are probed. The order of selection of judges, which enables to select the row of positive, so negative, aspects of this procedure, is analysed. The aspects of revision of procedure of leadthrough of judges of Ukraine of the anonymous testing and qualifying examination the Higher qualifying commission are examined for candidates on justiceship

Key words: *department judicial, selection of shots, legal proceeding, qualifying examination, nstitute of internship, evaluation method.*

Постановка проблеми. Вітчизняна система добору суддів повинна забезпечити не тільки необхідні передумови для призначення на посади суддів найбільш підготовлених юристів з певним життєвим досвідом і віком, але осіб з високими моральними якостями. Адже в Україні поки що ніхто спеціально не вивчає ділові якості кандидата в судді, його психічні особливості, поведінку, комунікативні та організаційні здібності, вміння слухати. При законодавчому закріпленні єдиної процедури та вимог щодо добору кандидатів на посаду судді необхідно врахувати і ці вимоги стосовно моральних якостей кандидатів. Очевидно, що це може бути вимога надавати не тільки характеристику, а й рекомендацію за місцем навчання, роботи, проживання, публікації даних про кандидата в пресі.

Аналіз останніх публікацій. В основу написання даної публікації покладено теоретичні напрацювання українських вчених С. Бартоле, Ш. Гасс, О.В. Гончаренко, В.І. Гуменюк, С.О. Халюк та інших. Разом з тим, особливості формування ефективного суддівського корпусу в Україні раніше комплексно не досліджувалися.

Формування цілей статті. Нерозробленість на науковому рівні питань, пов'язаних із забезпеченням незалежності процедури формування суддівського корпусу, неузгодженість нормативних актів, наявність